

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยเด็กในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยการวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญของฟลานานาแกน (Flanagan, 1954) โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นพยาบาลวิชาชีพจำนวน 64 ราย ที่มีคุณสมบัติเฉพาะเจาะจงคือ เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเด็กมาแล้วเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและทำการบันทึกเทปร่วมด้วย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามหลักการวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญของฟลานานาแกน และตรวจสอบข้อสรุปที่ได้กับอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมในการดูแลผู้ป่วยเด็ก

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 64 ราย ได้เล่าถึงเหตุการณ์สำคัญที่เป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมใน 9 ประเด็น ได้แก่ (1) ทำหน้าที่แทนผู้ป่วยแต่ต้องขัดแย้งกับบุคคลอื่น ร้อยละ 25 (2) เคารพความเป็นเอกสิทธิ์ของญาติแต่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ป่วย ร้อยละ 18.75 (3) ใครควรตัดสินใจยุติการรักษาที่ยืดชีวิต ร้อยละ 15.62 (4) คับข้องใจเมื่อผู้ป่วยไม่ได้รับความยุติธรรม ร้อยละ 10.94 (5) เมื่อต้องเลือกระหว่างการบอกความจริงกับการไม่บอกความจริง ร้อยละ 7.81 (6) ออยากช่วยเหลือผู้ป่วยแต่ต้องอานาจ ร้อยละ 6.25 (7) ไร้อำนาจในการตัดสินใจเมื่อบุคลากรแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม ร้อยละ 6.25 (8) ยืดชีวิตผู้ป่วยแต่ต้องยืดความทุกข์ทรมาน ร้อยละ 4.69 และ (9) ออยากปฏิเสธการดูแลผู้ป่วยแต่จำเป็นต้องทำตามหน้าที่ ร้อยละ 4.69

2. วิธีการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 64 ราย ใช้วิธีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมใน 3 ลักษณะ คือ (1) แสดงบทบาทวิชาชีพ โดยยึดผู้ใช้บริการเป็นหลัก ร้อยละ 65.63 ได้แก่ การช่วยเหลือผู้ป่วยตามบทบาทหน้าที่ (ร้อยละ 37.50) อธิบายหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม (ร้อยละ 28.13) พยายามโน้มน้าวให้บุคลากรอื่นปฏิบัติตาม (ร้อยละ 9.38) (2) ปรึกษาผู้อื่นเพื่อหาแนวทางในการตัดสินใจร่วมกัน ร้อยละ 54.69 ได้แก่ ปรึกษาพยาบาลผู้ร่วมงาน (ร้อยละ 28.13) ปรึกษาแพทย์ (ร้อยละ 26.56) ปรึกษาพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย (ร้อยละ 15.62) ปรึกษาพยาบาลเวรตรวจการ (ร้อยละ 3.13) และ (3) รักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นด้วยการหาวิธีหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ร้อยละ 15.62 ได้แก่ การปฏิบัติตามผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า (ร้อยละ 10.94) ให้ผู้อื่นดูแลผู้ป่วยแทนตน (ร้อยละ 4.69)

3. หลักการ/เหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 64 ราย ใช้หลักการ/เหตุผลในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ประการ ได้แก่ (1) หลักจริยธรรม ร้อยละ 68.75 ประกอบด้วย การกระทำในสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ (ร้อยละ 32.81) การกระทำที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย (ร้อยละ 20.31) การเคารพความเป็นเอกสิทธิ์ของบุคคล (ร้อยละ 14.06) ความยุติธรรม (ร้อยละ 12.50) การบอกความจริงและการรักษาความลับ (ร้อยละ 6.25) (2) แนวคิดเชิงจริยธรรม ร้อยละ 34.38 ประกอบด้วย ความเชื่ออาทร (ร้อยละ 20.31) ความร่วมมือ (ร้อยละ 9.38) ความรับผิดชอบ (ร้อยละ 7.81) การทำหน้าที่แทนผู้ป่วย (ร้อยละ 4.69) (3) จรรยาบรรณวิชาชีพ ร้อยละ 26.56 (4) คุณค่า ร้อยละ 20.31 (5) ประสพการณ์ ร้อย

ละ 15.62 (6) สิทธิผู้ป่วย ร้อยละ 15.62 (7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ร้อยละ 14.06 และ (8) กฎหมาย ร้อยละ 6.25

4. ผลลัพธ์จากการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 64 ราย บอกผลลัพธ์ที่เกิดจากการตัดสินใจเชิงจริยธรรมใน 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) ผู้ป่วยปลอดภัยภายใต้การดูแลของบุคลากรที่มีสุขภาพ ร้อยละ 50 (2) ผู้ป่วยอาจไม่ได้รับการตอบสนองของความต้องการอย่างแท้จริง ร้อยละ 34.37 และ (3) ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่สอดคล้องกับคุณค่าและความเชื่อของญาติ ร้อยละ 15.62 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 59.98 สามารถนำผลลัพธ์ที่เกิดจากการตัดสินใจเชิงจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยรายอื่นได้

5. ผลกระทบที่เกิดจากการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ผู้ให้ข้อมูล บอกผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังจากการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในทางบวกและทางลบ ต่อพยาบาลและบุคคลอื่น รวมทั้งต่อหน่วยงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลกระทบในทางบวก ร้อยละ 82.81 ในจำนวนนี้เป็นผลกระทบต่อพยาบาลที่เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) รู้สึกสบายใจ โลงใจ พอใจในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (ร้อยละ 37.50) และ (2) รู้สึกว่าได้ทำหน้าที่ของพยาบาลอย่างดีที่สุด (ร้อยละ 25) ผลกระทบต่อผู้ป่วยและครอบครัวในลักษณะที่ญาติมีความพึงพอใจ/ยอมรับผลที่เกิดขึ้น (ร้อยละ 32.81) และผลกระทบต่อหน่วยงาน ในลักษณะที่ไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคลากร (ร้อยละ 10.94) ในขณะที่ผลกระทบในทางลบ สามารถพบได้ ร้อยละ 68.75 ซึ่งเกิดขึ้นกับพยาบาล ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) พยาบาลยังรู้สึกคับข้องใจเมื่อปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข (ร้อยละ 26.56) และ (2) ไม่แน่ใจในสัมพันธภาพที่เปลี่ยนไปกับบุคลากรอื่น (ร้อยละ 23.44) ผลกระทบต่อผู้ป่วยและครอบครัวในลักษณะของการมีสัมพันธภาพกับญาติลดลง (ร้อยละ 14.06) และผลกระทบต่อหน่วยงานในลักษณะของการสิ้นเปลืองทรัพยากรของหน่วยงาน (ร้อยละ 7.81)

จากผลการศึกษาในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในการดูแลผู้ป่วยเด็กของพยาบาลวิชาชีพซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้ รวมทั้งวิธีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเพื่อแก้ไขประเด็นขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใต้หลักการและเหตุผล รวมทั้งผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เพื่อให้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมดังกล่าวเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วยและครอบครัว อันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจของผู้รับบริการในการได้รับการบริการจากบุคลากรในทีมสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยเด็กในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่วิชาชีพพยาบาลใน 4 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล ดังนี้

1. นำผลการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในการดูแลผู้ป่วยเด็กที่ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 ใน 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 25 รับรู้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญ คือ ทำหน้าที่แทนผู้ป่วยแต่ต้องขัดแย้งกับบุคคลอื่น มาสร้างเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านจริยธรรมสำหรับบุคลากรในที่มสุขภาพเพื่อป้องกันประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้น

2. ส่งเสริมให้พยาบาลตัดสินใจเชิงจริยธรรมโดยแสดงบทบาทวิชาชีพ ด้วยการช่วยเหลือผู้ป่วยตามบทบาทหน้าที่ของพยาบาลซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอิสระ การอธิบายหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่บิดามารดาหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจแทนผู้ป่วยเด็กภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย เช่นเดียวกับที่ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้นำมาใช้เพื่อแก้ไขประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน

3. จากผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูล มีการนำหลักจริยธรรมและแนวคิดเชิงจริยธรรมมาใช้เป็นหลักการในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเพื่อแก้ไขประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติการพยาบาลจึงควรมีการเข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนาและ/หรือศึกษาด้วยตนเองเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและพัฒนาทักษะเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ศึกษาหลักการที่ใช้ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และนำมาประกอบกับหลักการอื่นๆในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเมื่อเกิดประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมในการดูแลผู้ป่วยเด็ก เพื่อให้การตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานและหลักการที่ถูกต้องเหมาะสมสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยได้อย่างแท้จริง

5. พยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยเด็กและมีประสบการณ์ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ควรนำวิธีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เกิดผลลัพธ์ในทางที่ดีต่อผู้ป่วยและครอบครัว มาประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยรายอื่นๆเพื่อแก้ไขประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้น

6. เพื่อให้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเกิดผลลัพธ์ในทางที่ดีต่อผู้ป่วยและครอบครัว โดยเฉพาะการที่ผู้ป่วยได้รับความปลอดภัยภายใต้การดูแลของบุคลากรที่มสุขภาพ จึงควรมีการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างสหวิชาชีพ

ด้านการศึกษาพยาบาล

จากผลการศึกษาคั้งนี้ สามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาพยาบาล ดังนี้

1. นำผลการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในการดูแลผู้ป่วยเด็กที่ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากที่สุดรับรู้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญ มาสร้างเป็นแนวทางจัดการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันประเด็นขัดแย้งจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นในขณะศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล

2. ในหลักสูตรการเรียนการสอนทางการพยาบาลควรเน้นให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมด้วยการแสดงบทบาทวิขาชีพ โดยยึดผู้ใช้บริการเป็นหลัก ภายใต้การนำหลักจริยธรรม แนวคิดเชิงจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มาเป็นหลักการ/เหตุผลในการตัดสินใจ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา อาจารย์ผู้สอนควรจัดให้มีการอภิปรายพูดคุยเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญซึ่งเป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมในขณะศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ในลักษณะของการทำ ethics conference และจัดให้มี ethics round ร่วมกับพยาบาลในหอผู้ป่วย

4. ให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมโดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดแบบมีวิจารณญาณเมื่อเผชิญกับสถานการณ์จริง เนื่องจากการตัดสินใจในสถานการณ์ที่สมมติ อาจแตกต่างจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

5. มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยการประยุกต์ทฤษฎี/หลักการต่างๆทางด้านจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมผสมผสานเข้าไปในการเรียนการสอนทุกรายวิชาการพยาบาลรวมทั้งมีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อเนื่องในสถาบันการศึกษาพยาบาลทุกแห่ง

ด้านการบริหารการพยาบาล

จากผลการศึกษาคั้งนี้ สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารการพยาบาล ดังนี้

1. ผู้บริหารการพยาบาลในหน่วยงานควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงานได้มีโอกาสเข้าประชุม/อบรม/สัมมนา ในเรื่องประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน เพื่อให้บุคลากรสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ

2. ผู้บริหารหรือผู้นำทางการพยาบาลควรให้ความสำคัญของการเป็นที่ปรึกษาแก่บุคลากรในระดับที่ต่ำกว่าโดยเฉพาะผู้ที่ยังขาดประสบการณ์ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและมีผลลัพธ์ที่ดีเกิดขึ้นอย่างแท้จริง

3. ผู้บริหารควรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงานของบุคลากรระดับที่ต่ำกว่ารวมทั้งประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงานโดยสามารถเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนทรัพยากรต่างๆที่เอื้ออำนวยความสะดวกเพื่อให้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและสร้างความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย

4. จัดตั้งคณะกรรมการจริยธรรมขององค์กรเพื่อรับปรึกษา ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร รวมทั้งมีนโยบายในการจัดตั้ง ดำเนินการ และติดตามผล โดยมีการกำหนดภาระงานที่ชัดเจน

ด้านการวิจัยทางการพยาบาล

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาด้านการวิจัยทางการพยาบาล ดังนี้

1. ผู้ที่สนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาล สามารถทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยเด็กในโรงพยาบาลศูนย์ของภาคอื่นๆซึ่งอาจมีบริบทแตกต่างจากภาคใต้หรือศึกษาในโรงพยาบาลของทบวงมหาวิทยาลัย

2. ผู้ที่สนใจสามารถทำการศึกษาความถี่ของการเผชิญประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในขณะศึกษาภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลเด็กและวิชาการพยาบาลสาขาอื่นๆโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยการวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญของฟลานาแกน (Flanagan, 1954)

3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมของพยาบาลภายใต้บริบทที่ต่างกัน

4. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ผลลัพธ์และผลกระทบของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลภายใต้บริบทที่ต่างกัน